

Fictive interactie

Esther Pascual

[In: A. Reuneker, R.J.U. Boogaart & S.E. Lensink. 2016.

Aries Netwerk: Een constructie. Leiden: Leiden University, 158–160]

In zijn baanbrekende werk laat Verhagen zien dat er niet alleen een verband bestaat tussen taal en cognitie, maar ook tussen taal en interactie. Immers, taal is uiteindelijk bedoeld om met anderen (of met onszelf) te communiceren, en dus speelt intersubjectiviteit een grote rol in de structuur van taal en tekst (Verhagen 2005, 2008a, 2008b).

Fictieve interactie (Pascual 2014) is zo'n constructie van intersubjectiviteit. Zo zijn monologen vaak gestructureerd als een dialoog (Pascual 2014), ofwel tussen echte of verzonnen personages, zoals in Galileo's dialogen (Verhagen p.c.), of tussen de auteur als schrijver en lezer, zoals in vraag-antwoord-constructies in een geschreven tekst.

Op grammaticaal niveau kan fictieve interactie de rol vervullen van alle grammaticale categorieën, zoals in:

- (1) ...in direct violation [...] the *what-you-see-is-what-you-get* spirit of cognitive grammar... (Langacker, R.W. 1991. *Foundations of Cognitive Grammar*. Vol. 2. Stanford University Press, blz. 465)

In (1) wordt een zin met werkwoord en al, gebruikt als bijvoeglijke bepaling bij een substantief ('spirit'). In het Nederlands —en andere Germaanse talen— kan een pseudo-gesprek of gespreksfragment verder worden gebruikt als zelfstandig naamwoord ('*vergeet-mij-nietje*', '*doehetzelver*') en zelfs als specificans van een samenstelling. Voorbeelden van het laatste zijn:

- (2) a. de '*Hier is het helemaal niks!*'-trant (Reve, G. [1963] 2000. *Op Weg Naar Het Einde*, blz. 106, Th.A.M. Janssen p.c.).
b. *zie-je-wel-dat-vond-ik-altijd-al-gehalte* (*NRC Handelsblad*, 27/09/2003)

Ongeacht de grammaticale functie en positie van zo'n fictieve uiting, wordt het altijd gepresenteerd vanuit een bepaalde perspectief. Dat kan een 'gemengde stem' zijn, zoals in dit stuk uit een 1997 interview met de toen kroonprins van Oranje (Jarque en Pascual 2016: 260):

- (3) Met name [...] het kunnen geven van een gevoel van *er wordt aan ons gedacht*, *Nederland leeft met ons mee*.

Hier spreekt de toekomstige koning zowel voor hemzelf als voor de mensen die hij wilt troosten en aan wie hij een bepaald gevoel denkt te geven.

Een fictieve uitingen hoeft niet altijd geheel imaginair te zijn; het kan ook een letterlijk citaat zijn, zoals in “*ban-de-bommer*” of “*I have a dream*’-toespraak”. Fictieve interactie is verder een productieve constructie. Zo kan men het hebben over “*Ronald Verhagen’s-book-is-a-welcome-contribution-to-the-study-of-intersubjective-aspects-of-linguistic-meaning* Langacker” of over “*Arie ‘the meaning of grammatical constructions often has more to do with the human cognitive capacity for taking other peoples’ points of view than with describing the world’* Verhagen.

Kortom, cognitie is vaak inter-cognitie en dus zijn taal en tekst fundamenteel intersubjectief, zoals in Eschers afbeelding ‘Band’ (1956) van twee echtgenoten die samen één zijn.

Bibliografie

- Jarque, M.J. & E. Pascual. (2016). Mixed viewpoints in factual and fictive discourse in Catalan Sign Language narratives. In: B. Dancygier, L. Wei-lun-Lu & A. Verhagen (red.). *Viewpoint and the fabric of meaning*. Berlin: Mouton de Gruyter, 259-280.
- Pascual, E. (2014). *Fictive interaction*. Amsterdam: John Benjamins.
- Verhagen, A. (2005). *Constructions of intersubjectivity*. Oxford University Press.
- Verhagen A. (2008a). Intersubjectivity and explanation in linguistics. *Cognitive linguistics* 19, 125-143.
- Verhagen A. (2008b). Intersubjectivity and the architecture of the language system. In: J. Zlatev, T.P. Racine, C. Sinha, & E. Itkonen (red.) *The shared mind*. Amsterdam: John Benjamins, 307-331.